

Asia: VN/16699/2021

Lausuntopyyntö kuntia koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä

1. Taustatiedot

Klikkaa ja lisää otsikko valintakysymykselle

Valtionapuviranomainen

2. Ehdotukset kuntien valtionavustuskäytäntöjen kehittämiseksi

Ehdotus 1: Ohjauksen ja rahoituksen periaatteiden selkiyttäminen

-

Ehdotus 2: Hyvinvointialueiden ja kuntien tehtävien muutoksen vaikutusten huomiointi

-

Ehdotus 3: Heikossa taloudellisessa asemassa olevien kuntien huomioiminen

-

Ehdotus 4: Vuosikellon mukainen ennakoitava toiminta

-

Ehdotus 5: Laaja-alaisen ymmärryksen, tiedon ja kuulemisen edistäminen

-

Ehdotus 6: Pienten toimijoiden ja hankkeiden avustamisen vaikuttavuuden parantaminen

-

Ehdotus 7: Verkostojen hyödyntäminen

-

Ehdotus 8: Avustustoiminnan roolien ja prosessien selkeyttäminen

-

Ehdotus 9: Yhtenäisyyden ja läpinäkyvyyden parantaminen

-

Ehdotus 10: Vaikutusten arvioinnin ja mittauksen periaatteiden hyödyntäminen

-

Ehdotus 11: Tulosten käytäntöön viennin edistäminen periaattein, toimintatavoin ja velvoittein

-

3 Yleiset huomiot kehittämis ehdotuksista

Yleiset huomiot kehittämis ehdotuksista

Yleiset huomiot kehittämis ehdotuksista

Monet ehdotetuista kehittämis ehdotuksista ovat sinällään kannatettavia, mutta niiden toimeenpano ei ole mahdollista nopeassa aikataulussa eikä nykyisin resurssein.

Kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten rooli alueensa maatalouteen liittyen elinkeinojen tukemisessa ja EU-tehtävien hoitamisessa

Kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisilla on merkittävä rooli alueensa maatalouteen liittyen elinkeinojen tukemisessa ja EU-tehtävien hoitamisessa. Tämän MMM:n hallinnon alan prosessin kautta ohjataan kunnissa sijaitseville maatalousyrittäjille ja siten kunnille yli miljardi euroa verotettavaa tuloa vuosittain. Tietoisuus merkittävästä euomäärästä on vähäinen, joten ehdotus periaatteiksi, toimintatavoiksi ja yleisiksi velvoitteiksi, joilla kuntaa valtionavustuksen saajana voidaan velvoittaa julkaisemaan, jakamaan ja levittämään valtionavustuksella tehty työ muiden kuntien saataville lisää tältäkin osin tietoisuutta merkittävästä tulolajista. Tietoisuuden jakaminen myös muiden kuin kuntien saataville voisi olla harkittavissa. Maataloustukien osalta on kysymys Euroopan unionin maatalousrahastoista eli unionin yleisestä talousarviosta rahoitetuista tuista ja korvauksista, joissa kunnalle ei ole mahdollista jättää itsehallinnon edellyttämä harkintavalta päättää avustuksen kohteena olevien tehtävien hoitamisesta. Unionin lainsäädäntö säättää hyvinkin tarkkaan näiden ns. maksajavirastotehtävien hoitamisesta. Unionin tukijärjestelmiä täydentää kansallisesti rahoitetut tuet, joissa noudatetaan tarkoituksenmukaisuussysteistä samoja prosesseja. Kansallisesti kuntien tehtävistä maataloustukien osalta säädetään maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20130192>. Unionin maksajavirastovaatimukset jatkuvat ja tarkentuvat edelleen tulevaa, 1.1.2023 alkavaa, rahoituskautta koskien mm. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/2116 täydentämisestä maksajavirastoja ja muita elimiä, varainhoitoa, tilien tarkastamista ja hyväksymistä, vakuuksia sekä euron käyttöä koskevien sääntöjen osalta annetussa komission delegoidussa asetuksessa (EU) 2022/127 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32022R0127&qid=1652252073764>. Näistä unionin lainsäädännöstä suoraan tulevan mm. henkilöstömäärävaatimusten toteuttamiseksi kunnat ovat muodostaneet

maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa annetussa laissa (210/2010) tarkoitettuja yhteistoiminta-alueita.

Maataloustukien toimeenpanossa palkat maksetaan kuntien valtionosuusjärjestelmän kautta ns. valtion toimeksiantoluonteisina tehtävinä. Kuntien maaseutuelinkeinohallinnon viranhaltijan valtionosuus sisältyy edelleen kuntien yleiseen valtionosuuteen.

EU-jäsenyyden aiheuttamat muutokset työtehtävien määrässä, luonteessa ja taloudellisessa vastuussa ovat vaikuttaneet paljon kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten toimenkuvaan. Maaseutuelinkeinoviranomaisten tehtävät on jaettavissa kahteen ryhmään. Toinen sisältää EU-painotteisuudesta johtuvat valtion viranomaistoimintaan ja maatalouden tukiasioiden hoitoon kuuluvat tehtävät ja toinen paikalliset kehittämistehtävät.

Kuntien erilainen koko ja elinkeinorakenne aiheuttavat suuria eroja viranomaistehtävien ja kehittämistehtävien suhteessa. Kehittämistehtävien säilyttämistä viranomaistehtävien rinnalla on pidetty tärkeänä. Kehittämistehtävät ovat luonteeltaan kaikille kunnille soveltuvia yleisiä tehtäviä, joita valtio ei säätele yksityiskohtaisesti. Ne on ollut selkeää rahoittaa yleisessä asukaskohtaisessa valtionosuudessa, joka tulee valtionosuutena kaikille kunnille asukasluvun mukaan. Sen sijaan pääosa viranomaistehtävistä on valtion tehtäviä, joista huolehditaan nykyisen lainsäädäntöön ja maksajaviranomissopimuksiin perustuen toimeksiantotehtävinä ja jotka myös rahoitetaan yleisen valtionosuuden kautta.

Jos nämä viranomaistehtävät siirrettäisiin valtion budjettiin, se tarkoittaisi todennäköisesti tehtävien keskittämistä Ruokavirastoon ja/tai ELY-keskuksiin ja tehtävien loppumista kuntatasolla. Tällä olisi todennäköisesti paljon haittavaikutuksia elinkeinon näkyvyyden vähenemisen vuoksi ja esim. huoltovarmuuteen ja varautumiseen liittyen, joiden merkitys on kuitenkin viime aikoina korostunut.

Nummikoski Jukka
Maa- ja metsätalousministeriö

Laukkanen Tuija
Maa- ja metsätalousministeriö - Ruokaosasto